

VARIA

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

60. WOJCIECH BOLESŁAW STRZESZEWSKI

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci. 3 VI 1885 [brak informacji czy data według obowiązującego wtedy w zaborze rosyjskim kalendarza juliańskiego, czy gregoriańskiego], Mała Wieś [gubernia płocka] – 26 VI 1954 Płock.

2. Rodzina. Ojciec – Hipolit, administrator majątku w Radzanowie pod Płockiem, matka – Michalina z Wawrzyńskich, rodzeństwo – miał co najmniej 2 siostry [brak dokładniejszych danych].

3. Wykształcenie. Szkoła początkowa w Płocku, 1894–1903 – filologiczne gimnazjum rządowe w Płocku, 1903 – matura tamże. 1903–1907 – Seminarium Duchowne w Płocku.

1907–1911 – studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w zakresie nauk przyrodniczych.

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw. 17 VII 1913 – doktorat z filozofii w zakresie botaniki [promocja na Wydziale Filozoficznym UJ, promotor: prof. Marian Raciborski] na podstawie rozprawy „Studia nad siarkoflorą” [praca została opublikowana przez Akademię Umiejętności, patrz p. 7b, poz. 1 i 2].

5. Przebieg pracy zawodowej. 1913–1939 i 1945–1954 – nauczyciel w niższym seminarium w Płocku, 1930–1939 i 1945–1954 – dyrektor tegoż seminarium. 1913–1939 i 1945–1950 – nauczyciel w wyższym seminarium w Płocku.

6. Podróże naukowe. [brak informacji o podróżach naukowych].

7a. Zakres badań botanicznych. Florystyka, systematyka, mikrobiologia, fizjologia.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac. Opublikował 6 prac botanicznych. Ich spis zawarty jest w opracowaniach: P. Köhler. 2004. *Bibliografia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności (1818–1952–2000)*. *Bibliography of botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1818–1952–2000)*. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, ss. 459, cyt. s. 192–193; A. Zemanek. 1988. *Bibliografia botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim (1532–1917)*. *Bibliography of botany at the Jagiellonian University (1532–1917)*. Uniwersytet Jagielloński – Varia 251, ss. 125, cyt. s. 65–66. Najważniejsze opublikowane prace: 1. 1913. Przyczynek do znajomości flory wód siarczanych okolic Krakowa. *Rozpr. Wydz. Mat.–Przyr. Akad. Umiejętn., Dz. B. Nauki Biol.* **53** (ser. 3, t. 13): 139–163; 2. 1913. Przyczynek do znajomości flory wód siarczanych okolic Krakowa. Beitrag zur Kenntniss der Schwefelflora in der Umgebung von Krakau. *Bull. Int. Acad. Sci. Cracovie, Cl. Sci. Math. Nat., Sér. B: Sci. Nat. Anz. Akad. Wiss. Krakau, Math.–Naturwiss. Kl., Reihe B: Biol. Wiss.* **1913**(6): 309–334 [jest

to niemieckojęzyczna wersja pracy 1]; 3. 1913. Przyczynek do znajomości fototaktyzmu *Chromatium Weissii*. Rozpr. Wydz. Mat.–Przyr. Akad. Umiejętn., Dz. B. Nauki Biol. 53 (ser. 3, t. 13): 165–179; 4. 1913. Przyczynek do znajomości fototaktyzmu *Chromatium Weissii*. Zur Phototaxis des *Chromatium Weissii*. Bull. Int. Acad. Sci. Cracovie, Cl. Sci. Math. Nat., Sér. B: Sci. Nat. Anz. Akad. Wiss. Krakau, Math.–Naturwiss. Kl., Reihe B: Biol. Wiss. 1913(6): 416, 1913(7): 417–431 [jest to niemieckojęzyczna wersja pracy 3].

7c. Główne osiągnięcia naukowe. 1. Florystyka – Opublikował spis gatunków bakterii i roślin występujących w źródłach siarczanych koło Krakowa (łącznie 51 gatunków bakterii, glonów i roślin kwiatowych) [patrz: p. 7b, poz. 1 i 2]. 2. Systematyka – Opublikował diagnozę nowego gatunku bakterii siarkowych: *Chromatium gracile* oraz nowej odmiany: *Thiospirillum gracile* Kolkwitz var. *polonica* [patrz: p. 7b, poz. 1 i 2]. 3. Mikrobiologia, fizjologia – Wykazał, że rozmieszczenie roślinności w źródłach siarczanych zależy głównie od stężenia siarkowodoru w wodzie (wyróżnił 3 strefy) [patrz: p. 7b, poz. 3 i 4]. Badał reakcje bakterii siarkowej *Chromatium weissei* (*Chromatium weissii*) na działanie światła. Stwierdził, że bakteria ta na nagłe wahnięcia światła o dużym natężeniu reaguje ujemnie, przy średnim natężeniu – zawsze dodatnio. Jest również wrażliwa na kierunek światła [patrz: p. 7b, poz. 3 i 4].

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska. W niższym seminarium w Płocku uczył przyrody, fizyki i chemii. W wyższym seminarium w Płocku uczył nauk przyrodniczych, a po II wojnie światowej – astronomii i wybranych zagadnień z biologii. Opiekował się gabinetem przyrodniczym i fizycznym, a po przeniesieniu niższego seminarium do samodzielnego budynku (1916) przyczynił się do rozwoju tegoż gabinetu. Po pierwszej wojnie światowej zorganizował Kasę Wzajemnej Pomocy Księży Profesorów (funkcjonowała do 1939).

9. Działalność w innych dziedzinach. Był księdzem katolickim.

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach. 1914 – mianowany współpracownikiem Komisji Fizjograficznej Akademii Umiejętności.

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia. [brak informacji].

12. Inne informacje. Miał na imię Wojciech Bolesław, jednakże w publikacjach używał tylko drugiego ze swych imion. 1 XI 1903 otrzymał święcenia niższe, 9 VI 1906 – subdiakon, 1907 – diakonat, 6 X 1907 – święcenia kapłańskie z rąk bpa Apolinarego Wnukowskiego w kościele parafialnym w Królewie. 25 IX 1930 – mianowany gremialnym kanonikiem Kolegiaty Pułtuskiej (nominacja kanonicka była związana z uposażeniem miesięcznym). W czasie studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim jego mistrzami byli Marian Raciborski i Emil Godlewski (sen.), a podczas przygotowywania rozprawy doktorskiej współpracował również z Romanem Gutwińskim i Bolesławem Namysłowskim oraz Władysławem Vorbrodtem, korzystał także z biblioteki i wyposażenia Instytutu Botanicznego i Zakładu Chemii Rolniczej UJ. Jako nauczyciel miał opinię wymagającego, który swe wymagania konsekwentnie egzekwował, ale zarazem szlachetnego i sprawiedliwego. Chodził z alumnami na wycieczki, podczas których odbywało się praktyczne powtórzenie botaniki. Często z własnych pieniędzy prenumerował czasopisma i kupował potrzebne do nauczania w seminarium wydawnictwa z dziedziny przyrody. Dzięki jego staraniom, wkrótce po podjęciu przez niego pracy nauczyciela, botanika wysunęła się na pierwsze miejsce w programie płockiego niższego seminarium. Cieszył się szacunkiem swych uczniów. Dobro szkoły stawiał wyżej niż swą karierę kościelną, dlatego często odnosił się krytycznie do zarządzeń biskupa w sprawach seminarium. 1936 – zbudował własnym sumptem przy seminarium dom, w którym urządził salę gimnastyczną i salę zajęć praktycznych. Po zamknięciu wszystkich szkół w Płocku przez okupanta na początku II wojny światowej, Strzeszewski wyjechał w XII 1939 do Warszawy, gdzie zamieszkał u siostry i szwagra. Ranny podczas wybuchu pocisku w czasie powstania

warszawskiego. X 1944 – ewakuowany wraz z całym szpitalem do Kielc, zamieszkał u miejscowego biskupa. 8 I – 14 III 1945 – leczył się w szpitalu Bonifratrów w Krakowie, po czym przewieziony został do Płocka. Obrażenia odniesione w czasie II wojny światowej zrujnowały mu zdrowie, dlatego praktycznie nie opuszczał budynku seminarium (mieszkał i uczył). 1953 – zachorował na cukrzycę, sam zaczął się leczyć, czym doprowadził swój organizm do znacznego wycieńczenia.

13. Wykaz najważniejszych źródeł. Archiwalne: Archiwum UJ – WF II 504 (Bolesław Strzeszewski), S II 521 (Liber promotionum Universitatis Jagellonicae, 1910–1920) nr 4172. Publikowane – [anonim]. 1963. Ks. prałat dr Wojciech–Bolesław Strzeszewski dyrektor Niższego Seminarium Duchownego 1885–1954. *Miesięcznik Pasterski Płocki* 48(58) nr 5: 90–99; W. Jezusek, 1957. Małe Seminarium Duchowne w Płocku 1907–1957. *Miesięcznik Pasterski Płocki* 42(52) nr 9–10: 320–339.

14. Materiały ikonograficzne. W zbiorach Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku [ul. Abpa A. J. Nowowiejskiego 2, 09–400 Płock].

Piotr KÖHLER

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

61. ANNA LUCHTER

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci. Ur. 10 III 1910 Kraków, zm. 12 I 1976 Kraków.

2. Rodzina. Ojciec – Karol Topiński, zecer, matka – Maria z domu Kowalska, bracia – Jan (1906–1971), dr praw, przewodniczący Głównej Komisji Arbitrażowej w Warszawie, – Stanisław (1926–2003), doc. dr bioelektroniki w Instytucie Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN, mąż – Emil Luchter (1910–1988), prof. dr hab. na Wydziale Ekonomiki Produkcji Wyższej

Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, dziekan tego wydziału w latach 1968–1971 [ślub 31 VII 1941 w kościele św. Trójcy w Starachowicach], córki – Ewa Luchter-Wasylewska, dr hab. biochemik w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, – Barbara Warchala, dr nauk humanistycznych (literaturoznawstwo niemieckie) w Instytucie Filologii Germańskiej UJ.

3. Wykształcenie. 1916/1917–1923/1924 – szkoła powszechna w Krakowie, 1924/1925–1928/1929 – Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie im. Józefy Joteyko w Krakowie, VI 1930 – egzamin dojrzałości w charakterze eksternistki w Państwowym Gimnazjum II im. św. Jacka w Krakowie, 1929/1930–1934/1935 – studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w zakresie biologii i geografii, początkowo (rok akad. 1929/1930) – jako wolny słuchacz, a po zdaniu matury – student zwyczajny, 1932/1933 – Studium Pedagogiczne UJ, 11 VII 1936 – zdała dodatkowe (już po magisterium) egzaminy z geografii ogólnej i geografii regionalnej celem uzyskania kwalifikacji zawodowych do nauczania geografii jako przedmiotu

dotatkowego. 1950 – praktyka u prof. Zdzisława Przybyłkiewicza w Krakowskiej Wytwórni Szczepionek. 1951 – praktyka u prof. Jadwigi Ziemięckiej w Zakładzie Mikrobiologii Rolnej Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw. 29 XI 1935 – magister filozofii w zakresie botaniki na podstawie pracy „Porównanie *Matricaria chamomilla* L. i *Matricaria discoidea* DC.” napisanej pod kierunkiem prof. Władysława Szafera. 26 V 1937 – dyplom Komisji Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich w Krakowie z przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu głównego oraz geologii i geografii jako przedmiotów dodatkowych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich państwowych i prywatnych z językiem wykładowym polskim. 24 VI 1950 – doktor nauk przyrodniczych [promocja na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, promotor: prof. Jadwiga Wołoszyńska] na podstawie rozprawy: Zagadnienie zależności pomiędzy mikroflorą a chemizmem wód w źródłach siarczanych. Problems concerning the relations between the microflora and the chemism of the waters in sulphur sources. *Prace Komisji Nauk Farmaceutycznych PAU* 1951 3: 225–266 [21 VI 1950 – rygorozum z botaniki jako przedmiotu głównego i geologii jako przedmiotu pobocznego]. 30 VI 1954 – docent (uchwała Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki o nadaniu tytułu naukowego). 29 V 1958 – profesor nadzwyczajny (uchwała nr CK-II–2b/49/58 Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki w sprawie przyznania tytułu naukowego). 29 X 1969 – profesor zwyczajny (uchwała nr 51/69 Rady Państwa w sprawie powołania na stanowisko profesora zwyczajnego w WSE w Krakowie).

5. Przebieg pracy zawodowej. 1 V – 30 VI 1930 – zastępczyni urlopowanej nauczycielki w XVIII Szkole Powszechnej im. św. Anny w Krakowie, 15 I – 30 VI 1931 – nauczycielka kontraktowa w XX Szkole Powszechnej Żeńskiej im. Z. Oleśnickiego w Krakowie (do

5 V) i Szkole Powszechnej im. św. Scholastyki w Krakowie (od 5 V), prowadziła tam również pracownię biologiczną. 1 IX 1932 – 30 VI 1933 – nauczycielka w Koedukacyjnej Szkole Wzorowej 4-klasowej Nowego Typu Koła I. Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie. 1 IX 1933 – 30 VI 1940 – nauczycielka w Prywatnej Szkole Powszechnej im. Sebaldy Münnichowej w Krakowie, równocześnie: od 1 IX 1935 do zamknięcia przez okupanta w czasie II wojny światowej [w jednym z życiorysów podała: do 15 XI 1939] – nauczycielka w Prywatnym Liceum i Gimnazjum Żeńskim im. Sebaldy Münnichowej w Krakowie, 18 [lub 16] XII 1935 – 22 XII 1936 – przedegzaminacyjna praktyka w zakresie przyrodoznawstwa w Państwowym Gimnazjum IV w Krakowie. 20 XI 1939 – 15 VI 1941 – nauczycielka przyrody i geografii w Ośrodku Tajnego Nauczania nr 14 w Krakowie. 1 VII 1941 – 1 IX 1942 – ekspedientka, a następnie kierowniczką pralni w konsumie robotniczym w Zakładach Mechanicznych w Starachowicach. 1 IX 1944 – 15 I 1945 – nauczycielka przyrody i geografii w Ośrodku Tajnego Nauczania nr 8 w Krakowie. 1945–1949 – Uniwersytet Jagielloński, a następnie Akademia Medyczna (Lekarska) w Krakowie (1950–1951): 1 IV – 31 VIII 1945 – pełniła obowiązki starszego asystenta w Zakładzie Botaniki Farmaceutycznej, 1 IX 1945 – 31 VIII 1951 – starszy asystent w tymże zakładzie, równocześnie: 1 X 1950 – 31 VIII 1951 – prowadziła na podstawie umowy o dzieło badania bakteriologiczne w Państwowym Zakładzie Higieny. 1 IX 1951 – 28 II 1957 – Główny Instytut Naftowy w Krakowie, Zakład Geoanalitiky: samodzielny pracownik naukowy, od 28 XI 1953 – adiunkt, od 30 VI 1954 – docent (1 I – 28 II 1957 – pracowała na pół etatu). 1955–1976 – Wyższa Szkoła Ekonomiczna (od 1974 – Akademia Ekonomiczna) w Krakowie, Katedra następnie Instytut Towaroznawstwa na Wydziale Ekonomiki Obrotu: początkowo (1 X 1955 – 1 IX 1956) zatrudniona na pracach zleconych, od 1 X 1957 – na pełnym etacie: docent, 29 V 1958 – profesor nadzwyczajny, 29 [lub 1] XI 1969 – profesor zwyczajny. Równocześnie: 1 I 1957 – 28 II 1962 [początkowo (1 I – 30 VI

1957) na pół etatu] – Zakład Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Pracownia Mikrobiologii Wody: docent, od 1 VII 1958 – profesor nadzwyczajny.

6. Podróże naukowe. 1957 i 1961 – konferencje naukowe zorganizowane przez Czechosłowacki Instytut Naftowy w Brnie, 1958 – Międzynarodowa Konferencja Naftowa w Moskwie (ZSRR), 1962 – Węgry, 1963 – członek delegacji Polski na Światowy Kongres Naftowy we Frankfurcie nad Menem (Republika Federalna Niemiec).

7a. Zakres badań botanicznych. Mikrobiologia, bakteriologia stosowana.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac. Opublikowała co najmniej 59 prac. Prawie pełna bibliografia jej prac – patrz: M. Dziewońska (red.), 1983. *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Towaroznawstwa AE w Krakowie 1924–1980*. Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków, ss. 224, cyt. s. 134–139; niepełna bibliografia, licząca tylko 14 pozycji w: *Bibliografia publikacji pracowników IGNiG za lata 1944–1994*. Instytut Górnictwa Naftowego i Gazownictwa, Kraków 1995, ss. 116, cyt. s. 60–61; pełna bibliografia – w posiadaniu autora. Wykaz ważniejszych prac [opublikowanych pod nazwiskami: Topińska-Luchter, Topińska-Luchterowa, Luchter, Luchterowa]: 1). Zagadnienie zależności pomiędzy mikroflorą a chemizmem wód w źródłach siarczanych. Problems concerning the relations between the microflora and the chemism of the waters in sulphur sources. *Prace Komis. Nauk Farm. PAU* 1951 **3**: 225–266; 2). Próba zastosowania bakterii wskaźnikowych dla terenów roponośnych. *Prace Instytutu Naftowego* (Stalinogród) 1954, ser. A, **34**: 9–12; 3). Mikrobiologiczna metoda poszukiwań złóż naftowych. *Zeszyty Naukowe AGH* 1956 **9**, *Geologia* **1**: 45–56; 4). Petroleum prospecting by microbiology. *Petroleum* **21**(8) (August 1958, London): 282–285, 290; 5). Niektóre zespoły bakteryjne rzeki Wisły w rejonie Płocka. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny* 1962 **13**(3): 245–253, współautorka: J. Maleszewska;

6). Bacterial associations of the Vistula (Black and White Vistula Streams). *Acta Microbiologica Polonica* 1966 **15**(2): 187–192, współautorka: D. Michalska; 7). Mikrobiologiczna metoda poszukiwań naftowych. Microbiological method in petroleum prospecting. *Postępy Mikrobiologii* 1967 **6**(2): 173–189; 8). Zespoły bakteryjne źródełek siarkowych okolic Krakowa. Bacterial associations of water from sulphur springs in the region of Kraków. *Acta Hydrobiologica* 1967 **9**(3/4): 221–230, współautorka: J. Grela; 9). Zespoły bakteryjne Małej Wisły w rejonie Czechowic. Bacterial associations of the Mała Wisła River in the region of Czechowice. *Acta Hydrobiologica* 1969 **11**(3): 273–284, współautorka: J. Grela; 10). *Thiobacillus ferrooxidans* – wybrane zagadnienia. *Postępy Mikrobiologii* 1974 **13**(1): 67–81.

7c. Główne osiągnięcia naukowe. Była jednym z prekursorów zastosowania metody mikrobiologicznej do wykrywania w glebie podwyższonej koncentracji lekkich węglowodorów wskazującej na złoża ropy naftowej i gazu ziemnego [patrz: p. 7b, poz. 2, 3, 4 i 7], prowadziła badania nad mikrobiologicznymi metodami oczyszczania ścieków rafineryjnych [w większości opracowania niepublikowane, powstałe w czasie pracy w Głównym Instytucie Naftowym w Krakowie], badała właściwości bakterii utleniających żelazo i siarkę [patrz: p. 7b, poz. 10], prowadziła badania nad florą bakteryjną rzek i źródeł w Polsce [patrz: p. 7b, poz. 1, 5, 6, 8, 9].

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska. 1945–1951 – ćwiczenia z anatomii i systematyki roślin dla studentów Wydziału Farmacji UJ (następnie AM w Krakowie), od 1955/1956 do śmierci – zajęcia dydaktyczne (wykłady i ćwiczenia) z mikrobiologii przemysłowej na WSE (AE) w Krakowie. 1958–1962 – opiekun Żeńskiego Domu Studenckiego WSE im. A. Bollandy. Działalność organizacyjna: 1945 – brała udział w organizowaniu Zakładu Botaniki Farmaceutycznej UJ, 1951 – zorganizowała Oddział Geomikrobiologii w Głównym Instytucie Naftowym w Krakowie, 1957 – zorganizowała Katedrę Mikrobiologii Przemysłowej

w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie. Wypromowała dwóch doktorów: J. Malesszewską (z Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie) i Janinę Grełę (z Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie).

9. Działalność w innych dziedzinach. Nie działała.

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach. 1 IX 1951 – 1 IV 1957 – kierownik Oddziału Geomikrobiologii (początkowo Sekcji Geobiologii) Zakładu Geoanalitiky Głównego Instytutu Naftowego w Krakowie. 1958–1962 – członek Rady Naukowej Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie. W Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie pełniła następujące funkcje: 1962/1963–1963/1964 – prodziekan do spraw bytowych młodzieży Wydziału Produkcji i Obrotu Towarowego, 1958/1959–1964/1965 – kierownik Zakładu Mikrobiologii w Katedrze Towaroznawstwa, 1965/1966–1968/1969 – kierownik Katedry Mikrobiologii Przemysłowej, od 1969/1970 do śmierci – kierownik Zakładu Mikrobiologii Przemysłowej w Instytucie Towaroznawstwa, 1960–1962 – zastępca przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, 1962–1964 – członek Komisji Dyscyplinarnej dla Pracowników Nauki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, 1962–1964 – członek Komisji dla Spraw Pedagogizacji Młodej Kadry Naukowej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, członek Komisji Kierunkowej dla Kierunku Towaroznawstwa Wydziału Produkcji i Obrotu Towarowego WSE, przewodnicząca Komisji Przewodów Doktorskich w Instytucie Towaroznawstwa, przewodnicząca Komisji Wydawniczej, 1964–1968 – członek Komitetu Redakcyjnego *Zeszytów Naukowych WSE*, członek Komisji Mikrobiologii Przemysłowej Komitetu Mikrobiologii PAN, 1 VII 1957 – 28 II 1962 – kierownik Pracowni Mikrobiologii Wody Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie.

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia. 8 III 1952 – nagroda pieniężna, 4 XII 1952 – nagroda Ministra Górnictwa za pracę naukową, 1963 – nagroda za pracę wychowawczo-orga-

nizacyjną, 1964 – nagroda za całokształt pracy organizacyjno-wychowawczej, 1966 – nagroda za wkład pracy na odcinku dydaktycznym, 1967 – nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego indywidualna III stopnia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych, 1972 – Złoty Krzyż Zasługi, 1974 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 17 III 1975 – nagroda rektora w uznaniu zasług w pracy naukowej i dydaktyczno-wychowawczej przyznana z okazji jubileuszu 50-lecia Akademii Ekonomicznej w Krakowie.

12. Inne informacje. Przed II wojną światową należała do Związku Nauczycielstwa Polskiego i Polskiego Towarzystwa Botanicznego (od ok. 1934 i również po wojnie). Po II wojnie światowej należała do: Związku Zawodowego Nauczycielstwa Polskiego (1 IV 1945 – 31 VIII 1951), Związku Zawodowego Górników (od 1 IX 1951 – 1 IV 1957), Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (od 1 I 1946), LPŻ (od 1 III 1946), Towarzystwa Popierania Młodzieży Szkół Wyższych, Ligi Kobiet (od 1 III 1946), Naczelnej Organizacji Technicznej – Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego (od 1 IX 1951), Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego (od 1951), Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika (od 1946), Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego i Polskiego Towarzystwa Geologicznego (od 1952). W okresie sprawowania funkcji opiekuna Domu Studenta (1958–1962), a następnie prodziekana Wydziału Produkcji i Obrotu Towarowego zainicjowała, a potem opiekowała się powstałymi w domach studenckich Studenckimi Kołami Przeciwoholowymi, których działalność miała przynieść pozytywne skutki wychowawcze. Znała biegle język niemiecki, francuski i rosyjski.

13. Wykaz najważniejszych źródeł. Archiwalne: Archiwum Akademii Ekonomicznej w Krakowie – a.o. 912 (Anna Luchter); Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego – AM-DSP (Anna Luchterowa), PKEN 26 (Anna Topińska), S II 524 (Liber promotionum Universitatis Jagellonicae), SP 36 (Studium Pedagogiczne UJ,

protokoły egzaminów indywidualnych z lat akad. 1922/23–1951/52; S–Ż), WMP 171 (Anna Topińska (Luchterowa)); Instytut Nafty i Gazu w Krakowie (ul. Lubicz 25a, 31-503 Kraków) – akta osobowe (Anna Luchter). Publikowane: [anonim], 2000. *Akademia Ekonomiczna w Krakowie. Księga pracowników*. Wydawn. Akad. Ekonom. w Krakowie, Kraków, ss. 142, cyt. s. 38; *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki* nr 12 (Warszawa, 2 IX 1954), poz. 81; J. Grela-Jaśkowska, 1976/1977. Prof. dr Anna Luchterowa mikrobiolog w Instytucie Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Krakowie. *Towaroznawstwo. Problemy Jakości 1976/1977*: 123–124; E. Kay (red.), 1976. *The World of Who's Who of Women*, Third edition. International Biographical Centre, Cambridge, ss. 935, cyt. s. 528; A. Miłkowska, 1980. Wspomnienie o Pani Prof. dr Annie Luchterowej. *Zeszyty Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Prace z Zakresu Mikrobiologii* 135: 7–8; K. Pikoń (red.), 2005. *Złota Księga 80-lecia Akademii Ekonomicznej w Krakowie 1925–2005*. Helion, Mastermedia, Gliwice, ss. 160+LXXI, cyt. s. 75–76; J. Raczkowski et al. (red.), 2005. *60 lat Instytutu Nafty i Gazu*. Instytut Nafty i Gazu, Kraków, ss. 143, cyt. s. 123; B. Smyk, 1977. Prof. dr hab. Anna Luchterowa (10. III. 1910 – 12. I. 1976). *Postępy Mikrobiologii* 16(3): 3–14; I. Turowska, 1980. *Działalność naukowa i dydaktyczna Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej w Krakowie*. Kraków, ss. 68 + 20 tabl. (zdjęcia), cyt. s. 8. Informacje uzyskane od córek – Ewy Luchter-Wasylewskiej i Barbary Warchali.

14. Materiały ikonograficzne. Archiwalne: Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego – AM-DSP (Anna Luchterowa). Publikowane: E. Kay (red.), 1976. *The World of Who's Who of Women*, Third edition. International Biographical Centre, Cambridge, ss. 935, cyt. s. 528; A. Miłkowska, 1980. Wspomnienie o Pani Prof. dr Annie Luchterowej. *Zeszyty Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Prace z Zakresu Mikrobiologii* 135: 7–8, zdjęcie na wklejce; B. Smyk, 1977. Prof. dr hab. Anna Luchterowa (10. III. 1910 – 12. I. 1976).

Postępy Mikrobiologii 16(3): 3–14; I. Turowska, 1980. *Działalność naukowa i dydaktyczna Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej w Krakowie*. Kraków, ss. 68 + 20 tabl. (zdjęcia), fot. 5. Inne zdjęcia w zbiorach rodziny.

Piotr KÖHLER

O KARDIOLOGII ROŚLIN I OLSZOWYCH ŁĄKACH, CZYLI O RADOSNEJ TWÓRCZOŚCI KOREKTORÓW

On plant cardiology and alder meadows – the creative work of proofreaders

Wiedza w naszych czasach stawiana jest na wysokim społecznym piedestale, a ci co wiele wiedzą, wielkiego też uznania powszechnego dostępują. Ale nawet ci, którzy wiedzą znacznie więcej niż inni, zdają sobie sprawę z tego, że wiedzą tak naprawdę niewiele. Dla każdego jest oczywiste, że jeden człowiek nie może wiedzieć wszystkiego. No, prawie dla każdego. Od każdej bowiem reguły zdarza się wyjątek. W naszym przypadku jest nim „uczony” korektor; człowiek o niezachwianej wierze we własną wiedzę i swoistą w tym względzie omnipotencję. Korektor nie tylko wie; korektor zawsze „wie lepiej”! A „wiedzący lepiej” ... poprawia oczywiście wszystko i wszystkich, o nic nikogo nie pytając, bo i po co.

Ostatnio, kolejny w moim życiu korektor zamienił mi, bez uzgodnienia, co oczywiście (i to po ostatniej korekcie autorskiej), wyraz „łęgi” na „łąki”. Żeby to jeszcze chodziło tylko o zamianę wyrazu „łęgi” na „łąki”; rzecz w tym, że w moim tekście owe łęgi były dookreślone, jako, że typów lasów łęgowych jest wiele (o czym wiedzieć wypada); w tym przypadku były to „łęgi z olszą czarną”. W poprawionym przez uczonego korektora tekście zdanie brzmi zatem: „łąki z olszą czarną”. Wynika z tego, że korektor z pewnością nie znał wyrazu „łęgi”, który poprawił na najbliższy znany mu wyraz „łąki”. Ponadto, albo nie wiedział, że łąka jest formacją trawiastą, a nie leśną, albo też nie wiedział, że olsza czarna to gatunek drzewa, a nie trawa czy innej rośliny zielnej.

A propos **rośliny zielnej**. Termin ten stanowił prawdziwą zmorenę tekstów botanicznych i był przedmiotem wieloletnich potyczek korektorów z autorami prac botanicznych. Każde dziecko wie przecież, a cóż dopiero uczony korektor, że mówienie o roślinie zielnej pozbawione jest sensu; rośliny są po prostu zielone. Uczony i sumienny korektor zawsze skrupulatnie poprawił „roślinę zielną” na „roślinę zieloną”. I tak to trwało przez lata. Za czasów głębokiego PRL-u, gdy wszystkie naukowe wydawnictwa spoczywały w rękach PWN, uczeni korektorzy mieli się szczególnie dobrze, stanowiąc swoistą kastę nietykanych, stąd próba walki z nimi skazana była, w sposób nieunikniony, na niepowodzenie.

Z wiedzą jest tak, że wiedzieć trochę, to czasem gorzej niż nie wiedzieć nic. Dobrze oddaje tę prawdę przykład osławionej „kardiologii roślin”. Tak, tak, i tym razem to nie literówka, ale radosna twórczość uczonego korektora. Otóż lata 60-te ubiegłego stulecia były okresem intensywnego rozwoju badań kariologicznych zarówno na gruncie botaniki jak i zoologii. Pech chciał, że swą równoległą karierę – nie tylko naukową, ale i medialną – robiła kardiologia. O ile jednak o kardiologii słyszał wówczas prawie każdy, o tyle o kariologii, a już kariologii roślin, nie słyszał prawie nikt. W tamtych czasach żaden korektor nie przepuściłby czegoś takiego jak „kariologia roślin”; poprawiano ją bez mrugnienia okiem na ... „kardiologia roślin”. Botanik może sobie opowiadać bajki o tym, że rośliny to istoty pozbawione serca, ale korektor wie dobrze, że rośliny serce mają i to właśnie nim – roślinnym sercem – zajmuje się (zdaniem korektora) owa kardiologia roślin. Co prawda, gdyby zapytać uczonego korektora, gdzie roślina ma serce, nie umiałby zapewne odpowiedzieć. Ale tak głębokich pytań korektor sobie nie stawia. Bądźmy jednak sprawiedliwi. Zdarzali się korektorzy (w moim doświadczeniu były to wyłącznie kobiety) o nadzwyczajnej, jak na korektora, skromności i intuicji (kobiecej oczywiście); tacy decydowali się niekiedy na wyjątkowo odważny krok – telefonowali do „klienta” z zapytaniem. Tak było w przypadku „zdjęcia fitosocjologicznego”. Pani korektor robiąca ostatnie korektorskie

szlify w moim artykule zadzwoniła z zapytaniem: czy aby nie należy pisać „na zdjęciu” zamiast „w zdjęciu”. Odpowiedziałem, że owszem tak, o ile zdjęcie jest fotografią. „A nie jest?” – usłyszałem pełen zdziwienia i zawodu, zarazem nieco wylękniony, głos w słuchawce. „Ano nie jest” – odpowiedziałem; to bowiem zdjęcie jest spisem gatunków (jak każde zdjęcie fitosocjologiczne), a mówimy przecież „w spisie” a nie „na spisie”. „Ach więc to tak” – rzekła pani korektor z ulgą w głosie i dodała: „jak to dobrze, że zadzwoniłam i nie poprawiałam na własną rękę”. Pozwoliłem sobie, może niezbyt taktownie, utwierdzić panią korektor w tym mniemaniu, że rzeczywiście dobrze uczyniła. Piszę „nietaktownie”, bo na początku jej rozmowy ze mną wyczułem, że to nie tyle jej wątpliwości były powodem owego telefonu, ile w znacznie większym stopniu, chęć pouczenia pracownika nauki, utytułowanego bądź co bądź – ot, takie niewinne skądinąd i kulturalne przecież samodowartościowanie, płynące, jakby nie było, wyłącznie z troski o dobro tekstu, ale czy warto mnożyć przykłady? Niemal każdy z nas ma zapewne немало takich historii w zanadru.

Podobne historie zdarzały się i zdarzają przecież regularnie odkąd – po wynalezieniu druku – cywilizacja nasza podróżująca statkiem kosmicznym Ziemia, wylądowała w „Galaktyce Gutenberga”. Ale, z drugiej strony, powiedzmy sobie szczerze, czy życie nie byłoby smutne bez korektorów?

Zbigniew MIREK

POEZJE BOTANIKÓW POETRY OF BOTANISTS

KLEPSYDRA CZASU

Powoli przesypuje się klepsydra czasu
opadają na dno ziarenka piasku
jak mijające
pojedyncze dni
a w każdym